

Аннотація

В статті розглядається особистість учителя в вихованні оптимістичного ставлення до життя у старших підлітків. Розкривається, що вчителі повинні приділяти належну увагу проблемі становлення підліткового „Я“, формуванню його самосвідомості, здатності регулювати своє поведіння та діяльність, розвитку у підлітка самоактивності, вмінню здійснювати особистий вибір, приймати рішення; діяльність сучасної школи повинна бути пронизана духом гуманізму, поваги до дитини, віри в його здатності, що вимагає від особистості вчителя високих моральних якостей, професійних знань, педагогічної компетентності в вихованні дітей оптимістичного ставлення до життя.

Summary

The article deals with the personality of the teacher in training an optimistic attitude towards life in older adolescents. It reveals that teachers should pay due attention to the problem of development of adolescent's "I", formation of his/her identity, the ability to regulate his/her behaviour and activities, development of adolescent's self-activity, the ability to make personal choices, decisions; activities of modern school should be imbued with the spirit of humanism, respect for child, belief in his/her capabilities, which require from the personality of the teacher high moral characteristics, professional competence, pedagogical competence in training children's optimistic attitude towards life.

Ключові слова: оптимістичне ставлення до життя; особистість учителя; старший підліток; духовний розвиток; педагогічна компетентність; методи і прийоми виховання оптимістичного ставлення до життя.

Ключевые слова: оптимістичне ставлення до життя; особистість учителя; старший підліток; духовний розвиток; педагогічна компетентність; методи і прийоми виховання оптимістичного ставлення до життя.

Key words: optimistic attitude towards life; personality of the teacher; adolescent; spiritual development; pedagogical competence; methods and techniques of training an optimistic attitude towards life.

Подано до редакції 09.10.13.

Рекомендовано до друку канд.пед.наук, доц.Журбою К.О.

УДК 37.036-053.6 : 782/785.036.2 (045)

© 2013

Морозова О.О.

ВИКОРИСТАННЯ ТВОРІВ КОМПОЗИТОРІВ-ІМПРЕСІОНІСТІВ У МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ПІДЛІТКІВ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Сучасне суспільство переживає важкі часи кризи, коли в свідомості сильно розмиті межі між добром і злом, коли туманне словосполучення „людський фактор“ замінило собою вистраждані століттями, але забуті зараз поняття про милосердя, любов до ближнього тощо. Криза суспільства завжди нерозривно пов'язана з кризою культури. Тому зараз, як ніколи, необхідно шукати опору в скарбницях світової духовної культури, навчати учнів бачити в мистецтві вічні моральні орієнтири.

Сьогоднішня хвиля соціального оновлення пробуджує наш народ, змінює, збагачує його духовність. Вельми складно освоюються нові форми життя в політиці, економіці, культурі. Відбувається процес становлення незалежної України, консолідації української нації, збагачення її культури, мови, відновлюються і культивуються українські народні звичаї, традиції. Нині ми глибше осмислюємо, емоційніше сприймаємо Шевченкові слова, поетів відчай: „Ох, не однаково мені“. Нам зовсім не однаково, чи буде наша земля вкрита золотом пшениці, чи лежатиме під снігами байдужості, національного нігілізму.

Тому важливою умовою оновлення нашого суспільства, його гуманізації та морального піднесення є виховання в сучасній молоді інтересу до національної культури, втіленої в наукових знаннях, у народних традиціях, нормах повсякденної поведінки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Специфіка проблеми обумовила необхідність звертання до різних галузей наук: музичної педагогіки, загальної та вікової психології, мистецтвознавства. Особливе значення мають дослідження проблеми музично-естетичного розвитку підлітків (Б. Асаф'єв, Н. Гродзенська, І. Земцовський, Д. Кабалевський, Л. Коваль, А. Копленд, Г. Нежнов, М. Румен, С. Шацький, В. Шацька).

Теоретичне підґрунтя роботи складають праці О. Алексєєва, А. Альшванга, Е. Денисова, М. Лонг, В. Смирнова та ін., присвячені дослідженню виразових засобів стилю музичного імпресіонізму. Особливий інтерес представляє ґрунтовна монографія Ю. Кремльова.

Формулювання цілей статті... Висвітлити та проаналізувати напрямки стилю та характерні риси творчості композиторів-імпресіоністів, зокрема, К.Дебюссі.

Виклад основного матеріалу дослідження... Сьогодні освіта й виховання реалізуються паралельно, нерідко як два незалежних один від одного процеси: пошук моделі нової школи, тобто нової системи загальної освіти, і пошук системи загального естетичного виховання учнів.

У новій школі має реалізуватися цінне повчання “батька сучасної педагогічної науки” Я. А. Коменського: треба, щоб учитель менше вчив, а учень більше вчився. З цього погляду не завадить скористатися ідеями і досвідом низки педагогів і педагогічних шкіл Західної Європи, США та Японії, зокрема, так званої Вальдорфської школи, система виховання якої спонукає дітей до духовного пошуку – повсякденно відкривати для себе те, що людство створило у процесі розвитку цивілізації. До цього ж у свій час закликав і В. Сухомлинський.

“Виховання, – наголошував Ісаак Лернер, – насамперед передбачає прийняття дітьми певної системи цінностей. Поки той чи інший наш ідеал не стане їх цінністю, всі наші старання сплинуть даремно. Тому виховання – це свідоме, цілеспрямоване формування системи цінностей людини”.

Головна мета уроків музики – позитивно впливати на духовний, моральний та фізичний розвиток тих, хто навчається, шляхом залучення їх до основ музичної культури; формувати в них інтерес, правильні оцінні судження та орієнтацію в неосяжному розмаїтті музики.

Одним з найважливіших компонентів загальнокультурного розвитку підлітків є їх музично-естетичне виховання, яке суттєво сприяє формуванню у них музичної культури як невід’ємної складової їх духовності.

Метою цього виховання є особистісний розвиток учнів і збагачення їх емоційно-естетичного досвіду в процесі сприймання та інтерпретації творів музичного мистецтва і музично-практичної діяльності, а також формування ціннісних орієнтацій, потреби у творчій самореалізації та духовно-естетичному самовдосконаленні.

Підлітковий вік – це час активного становлення особистості. Музика повинна допомогти учням подивитись на себе з боку, порівняти свої вчинки з духовним та етичним досвідом людства, який відображено у музиці.

Характер і рівень музично-естетичних інтересів залежить від особливостей емоційної (більша чи менша вразливість, врівноваженість чи тривалість і сум’яття) та вольової сфер особистості (цілеспрямованість у поведінці), від характеру та спрямованості пізнавальних інтересів, від рівня самосвідомості й світогляду. Через це потенційна відкритість юності для музично-естетичного впливу ще не забезпечує позитивних результатів.

Найважливішу ланку піднесення дієвості музики становить формування музичного сприйняття. Загальновизнано, що в цьому процесі, динаміка якого зумовлена об’єктивними і суб’єктивними чинниками, триває, трансформується та завершується соціальне буття музики. Його результатом є певний досвід перцептивно-інтелектуальної діяльності, який визначається поняттям культури музичного сприйняття і характеризує основну тенденцію спрямування музики на розвиток духовності й художньо-творчої діяльності (О. Ростовський, О. Рудницька) [9].

Основними проблемами музично-естетичного виховання підлітків є труднощі у подоланні таких суперечностей:

- між можливостями вузівської підготовки, готовністю майбутнього вчителя музики реалізувати завдання збагачення творчого потенціалу учнів і недостатньою педагогічною спрямованістю навчання на факультетах підготовки учителів музики;

- між динамікою розвитку інтересу студентів до педагогічної творчості і консерватизмом змісту, традиційних форм і методів навчально-виховної роботи у вузі та школі.

Серед засобів вирішення цих важливих проблем особливої актуальності набуває мистецтво музичного імпресіонізму, яке спроможне відіграти важливу роль відродження в душах краси та добра, з радісним, оптимістичним сприйняттям світу – протистояти агресії, холодній байдужості сучасного життя.

Імпресіонізм – це художня течія, що виникла у 70-ті роки XIX століття у французькому живописі, а потім проявилась в музиці, літературі, театрі. Він став відображенням настроїв окремих прошарків французького суспільства в період так званої 3-ї імперії, яка встановилася після війни з Пруссією та трагічної поразки Паризької Комуні – період, який Еміль Золя влучно назвав «дивною епохою божевілля та ганьби» [7, с. 119].

У душах людей панували незадоволеність, розчарування, нудьга. Вихід відшукувався і в пестуванні ніжних почуттів, що збереглись у глибині серця, в запереченні ілюзій задля жорстокої (хоч би й удаваної) байдужості, в тяжінні до витонченого ідеалу прекрасного.

Найвагоміший фактор естетики імпресіонізму – культ “Радості життя”. Твори імпресіоністів закликають радіти, насолоджуватись життям, вони прославляють красу, як джерело естетичної насолоди. Велика заслуга імпресіоністів – у тому, що вони показали, скільки чудового, чарівного приховує в собі реальність, знов відкрили нам красу світу. Недарма Р. Ролан назвав Клода Дебюссі, у творчості якого музичний імпресіонізм знайшов своє класичне втілення, “єдиним творцем краси в музиці нашого часу” [3].

Потрібно зауважити, що імпресіонізм не догматизував красу в мистецтві, а зробив її мінливою та різноманітною. Одна з найкращих якостей мистецтва імпресіонізму – природність світосприйняття. Імпресіоністи розширили й уточнили сукупність наших реальних уявлень про оточуючий предметний світ, до того ж опоетизувавши його. Примітним є той факт, що імпресіоністи постійно звертались до теми природи, актуальність якої в житті сучасної людини все зростає. При сприйнятті творів, присвячених природі, свідомість слухача здатна спрямовуватись шляхом асоціативних зв’язків до самих природних образів, водночас в слухачеві пробуджується

почуття естетичної насолоди. Все це дає підстави говорити про серйозну роль мистецтва музичного імпресіонізму в естетичному вихованні підлітків.

Актуальним є звернення до мистецтва музичного імпресіонізму і в зв'язку з важливою проблемою сучасної педагогіки в цілому – проблемою виховання емпатії в учнів та необхідністю загострення їх сприйняття. Виникнення цієї проблеми пов'язане також із зниженням емоційної чутливості підлітків.

Упродовж усієї історії існування людства життя людини проходило на тлі тиші, так що саме поняття тиші стало метафоричним позначенням миру, душевного спокою.

Міське життя у ХХ столітті радикально змінило співвідношення тиші та звучності: повсякденність стала гучною, гомінкою, сповненою різноманітних звуків. “Тиша як благо, що стає все більш недосяжним – одна з наростаючих в своїй значущості ідей та турбот ХХ століття... Бездушне, гуркітливе, неживе втручається в життя. Шуми, звуки стають тишею зі знаком “мінус” – тишею як відсутністю смислу” [5, с. 17].

Не останню роль у виникненні проблеми тиші відіграло безмежне розширення сфери побутування музики. Сучасна музика, що посилюється електроакустичними приладами, часто звучать на максимальному рівні гучності, коли відчуття звуку змінюється відчуттям болю у вухах та навіть пошкодженням барабанних перетінок (адже у апаратури “больового порогу” немає). Таким чином, постійний шум, у тому числі і музичний, притупляє емоційну реактивність психіки та сприйняття.

І тут на допомогу може прийти ніжне, тендітно-витончене мистецтво імпресіоністів, сповнене найтонкіших нюансів. Слід підкреслити, що музика імпресіоністів, до того ж, має тихе, “напівголосне” звучання. Отже, вона спроможна виховувати тонке, загострене сприйняття, тому що наш слух, як зазначав Б. Асаф'єв, має чудову здатність регулювати сприйняття та ступінь його гостроти відповідно до стилю музики [8, с. 28].

Слід зауважити, що вивчення творчості імпресіоністів, особливо К. Дебюссі, є необхідним ще й тому, що воно готує учнів до сприйняття та розуміння таких складних явищ культури ХХ століття як музика Б. Лятошинського, С. Прокоф'єва, Л. Ревуцького, О. Скрибіна та багатьох інших.

Самобутня новаторська творчість К. Дебюссі, сміливі знахідки й відкриття в мелодиці, ладо-гармонійному та оркестровому мисленні, принципах формотворення відкрили нову епоху у музичному мистецтві. Про це захоплено писав Белла Барток: “Дебюссі знову відкрив усім музикантам сутність акорду; він був настільки ж визначним, як Л. Бетховен, який вказав нам шлях до розвитку форми, та як Й. Бах, який відкрив перед нами вищу мудрість контрапункту” [6].

Імпресіоністські риси музики К. Дебюссі, а також М. Равеля, Б. Дюка, Г. Шмідта виявились у тяжінні до поетично піднесеного пейзажу (“Море”, “Гра води”, “Ноктюрни” тощо), у створенні колоритних жанрових замальовок та музичних портретів (“Перервана серенада”, “Менестрелі”, “Генерал Лявін – ексцентрик”, “Учень чародія”).

Схилення перед природою, її стихійністю та красою – одна з багатьох точок зіткнення К. Дебюссі з художниками-імпресіоністами – Е. Мане, К. Моне, К. Пісарро, О. Ренуаром та іншими.

Природа для К. Дебюссі – одне з найвищих джерел натхнення. Вже в найбільш ранніх його творах виявляється обожнювання природи і дар глибоко поетично сприймати її.

Подібно до художників-імпресіоністів, що вийшли на пленер для того, щоб вловити нескінченну мінливість барв природи і схопити невловимість і поетичність моменту, К. Дебюссі закликав слухати природу та знаходити нові засоби для вираження неповторності цих відчуттів. Цей лейтмотив звучить із дивовижною наполегливістю у багатьох його висловлюваннях: “Я зважаю, що музика покоїлася до цих пір на хибному принципі. Занадто багато чого шукають в письмі. Створюють музику задля паперу, в той час, як вона створена для слуху. Шукають ідеї в собі, тоді як їх потрібно шукати навколо себе. Комбінують, конструюють, вигадують теми, якими хочуть виразити ідеї, розробляють їх, співставляють із іншими темами. Займаються метафізикою, а не музикою... Не слухають тисячі оточуючих нас шумів природи, що пропонується нею в такому багатстві. Природа оточує нас, і ми жили усередині неї, не помічаючи цього до цих пір”. “Бачити схід сонця корисніше для композитора, ніж слухати “Пасторальну симфонію” Бетховена” [2, с. 27].

Особливу любов К. Дебюссі відчував до моря: враження від нього композитор накопичував протягом усього життя. Він говорив: “Море – це все, що існує з наймузичнішого в світі” [4, с. 93].

Гра хвиль відчутна в багатьох його творах: у “Місячному сяйві”, з “Бергамаської сюїти” і в “Сиренах”, в “Острові радості” та в низці епізодів із “Пеллеаса та Мелізанди”, і, звичайно ж, у триптиху “Море”.

Потрібно зазначити, що, захоплюючись тонкими відтінками моря, неба, лісу, композитори-імпресіоністи відображали в музиці не саму природу, а відчуття, що виникали при її сприйманні (наприклад, у “Морі” К. Дебюссі картини природи нерозривно пов'язані зі світом людських почуттів, з мотивами боротьби зі стихією та перемоги над нею). З цього приводу К. Дебюссі писав: “Музика – не пряме зображення, не ілюстрація картини природи, вона передає враження від природи шляхом більш складних і тонких асоціацій” [5, с. 39].

У музиці імпресіоністів знайшли оригінальне втілення деякі риси, притаманні пізньому романтизму: інтерес до античної міфології (“Дельфійські танцівниці”, “Дафніс та Хлоя”), казковості, фантастичних образів (“Нічний

Каспар”). Привертала увагу імпресіоністів творчість композиторів-ліриків, особливо поетичні мініатюри Р. Шумана, Ф. Шопена, Е. Гріга. Але, продовжуючи традиції романтизму, К. Дебюссі та його послідовники при цьому відмовились від гострих драматичних колізій, соціальних тем, які залишали їх байдужими або викликали повне неприйняття. Патетичним перебільшенням та звуковому перенасиченню музичних драм Вагнера вони протиставляли нове мистецтво – мистецтво стриманості емоцій (найяскравіший приклад тому – “Пеллеас” К. Дебюссі, що звучить “напівголосно”).

Сильно вплинула на імпресіоністів взагалі та на К. Дебюссі зокрема творчість композиторів – представників національних шкіл XIX ст. Особливо важливу роль в формуванні неповторно своєрідного стилю К. Дебюссі відіграла російська музика.

У своїх статтях та рецензіях композитор з особливою любов’ю, теплотою і зацікавленням говорив про російську композиторську школу, перш за все про “кучкістів”. Однією з кращих справедливо вважається стаття, присвячена вокальному циклу М. Мусоргського “Дитяча”. У ній він писав: “Ніхто не звертався до кращого, що в нас є, з більшою ніжністю і більшою глибиною. Він неповторний і залишиться неповторним завдяки своєму мистецтву без надуманих прийомів, без виснажливих правил. Ніколи ще таке витончене сприйняття так просто не виражалось” [1, с. 12].

Твори М. Мусоргського К. Дебюссі вивчав упродовж усього життя, вважаючи їх неперевершеними зразками художньої досконалості і сміливого новаторства. Згодом К. Дебюссі став палким пропагандистом російської музики у Франції. “Мені здається, – писав композитор, – що в нашій сумній класній кімнаті, де вчитель такий суворий, росіяни відкрили вікно, яке виходить на простір полів” [1, с. 14].

Самобутня новаторська творчість К. Дебюссі відіграла виключну роль у розвитку світової музики. Вона завершила собою епоху музичного романтизму, водночас започаткувавши нову еру – еру “новітньої історії музики”. У своїй творчості К. Дебюссі втілював живі та реальні враження, найтонкіші людські емоції, явища природи. У сфері виразових засобів композитор сміливо порушив систему академічних традицій. На перше місце він вивів гармонію та тембр, прагнучи максимально розкрити їх колористичний потенціал. К. Дебюссі створив імпресіоністські мелодіку та ритміку, що відзначаються гнучкістю, примхливістю та вишуканістю, імпресіоністську форму з характерними пом’якшеннями та завуальованими контурами.

Найважливіші риси естетики К. Дебюссі – світле, оптимістичне ставлення до життя в усіх його проявах, виявлення Прекрасного як в навколишньому середовищі, так і у внутрішньому світі людини.

Висновки... Отже, музика композиторів-імпресіоністів, зокрема К. Дебюссі, спроможна відіграти важливу роль у розв’язанні багатьох завдань музичного виховання: у розвитку художнього сприйняття учнів, у підготовці їх до складної музичної мови композиторів XX-XXI століття, в усвідомленні музики як одного із засобів пізнання навколишнього світу тощо.

Література

1. Вендрова Т.Е. Пусть музыка звучит! Книга для учителя: Из опыта работы / Т.Е.Вендрова. – М. : Просвещение, 1990. – 96с.
2. Венедиктов Д.М. Сады импрессионистов / Д.М. Венедиктов. – М. : Искусство, 1995. – 164 с.
3. Гуменюк Г. Національна самосвідомість школярів та перспективи її розвитку / Г. Гуменюк // Рідна школа. – 1999. – № 2. – С. 59-61.
4. Дебюсси и музыка XX века [сб. статей]. – М. : Музыка, 1983. – 247 с.
5. Денисов Е. О некоторых особенностях композиционной техники Клода Дебюсси / Е.О Денисов // Вопросы музыкальной формы [сб. статей] Вып. 3 – М. : Музыка, 1997. – С 78-82.
6. Друскин М. О западноевропейской музыке XX века / М. Друскин. – М. : Композитор, 1993. – 98 с.
7. Импрессионисты, их современники, их соратники. Живопись. Графика. Литература. Музыка / [под ред. А.Д. Чегодаева]. – М. : Искусство, 1975. – 319 с.
8. Коваль П.Т. Музично-естетичне виховання підлітків / П.Т. Коваль. – К. : Музична Україна, 1999. – 158 с.
9. Ростовський О.Я. Методика викладання музики в школі: Навч. метод. посібник / О.Я. Ростовський. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2001. – 296 с.

Анотація

У статті аналізуються характерні риси творчості композиторів-імпресіоністів, проблема використання їх творів в процесі музичної діяльності, виховання в учнів інтересу до творчості Клода Дебюссі.

Аннотация

В статье анализируются характерные черты творчества композиторов-импрессионистов, проблема исполнения их произведений в процессе музыкальной деятельности, воспитание у учеников интереса к творчеству Клода Дебюсси.

Summary

The article reveals the analysis of the characteristic features of the creative work of composers-impressionists, the execution problem in the process of their musical activity, invoking children's interest towards the creative work of Claude Debussy.

Ключові слова: музично-естетичне виховання, імпресіонізм, музичне сприйняття.

Ключевые слова: музыкально-эстетическое воспитание, импрессионизм, музыкальное восприятие.

Key words: musical and aesthetical education, impressionism, musical perception.

Подано до редакції 30.09.13.

УДК 37.091.64:004.415

© 2013

Олефіренко Н.В.

СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ТВОРЧОСТІ ВЧИТЕЛЯ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Підвищення якості навчання є провідним завданням сучасного етапу модернізації системи освіти. Якісна освіта є передумовою становлення сучасної людини, здатної до самореалізації, творчого самовдосконалення, самоідентифікації в динамічному високотехнологічному суспільстві. Роль вчителя у розв'язанні окресленого завдання важко перебільшити, оскільки саме вчитель, який володіє педагогічною майстерністю, є професіоналом, творчою і вільною особистістю, спроможний впливати на розвиток й становлення підростаючого покоління.

В сучасних умовах розповсюдженості інформаційно-комунікаційних технологій, доступності всесвітніх інформаційних ресурсів, появи різноманітних цифрових пристроїв з'являються нові можливості для вияву творчості вчителя. Одним із шляхів реалізації творчих задумів вчителя є розробка авторських дидактичних засобів. Зазначимо, що створення дидактичних матеріалів здавна було невід'ємною складовою підготовки вчителя до уроку, проте поява значної кількості друкованих дидактичних видань високої якості, електронних ресурсів навчального призначення дала вчителю змогу мінімізувати власні зусилля і скористатися запропонованими ресурсами. Проте усвідомлення потреби у таких дидактичних засобах, що ураховують особливості його індивідуальної методики, стилю пояснення, індивідуальні особливості школярів, специфіку сприймання ними навчального матеріалу тощо, спонукають вчителя до розробки власних авторських засобів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... У педагогічній літературі питання створення вчителем дидактичних засобів досліджувалися у різних аспектах. Проблеми проектування дидактичних засобів висвітлюватися у роботах В.П. Беспалька, Н.Є. Ерганової, В.О. Сластьоніна, В.І. Сопіна. Питання створення електронних засобів навчання були предметом ґрунтовних досліджень Г.О. Аствацатурова, О.І. Башмакова та І.О. Башмакова, Л.І. Білоусової М.І. Беляєва, М.В. Бурсова, Л.Е. Гризун, М.С. Львова, В.М. Домненко, В.О. Красильникової, Г.А. Краснової, М.Н. Краснянського, О.В. Осіна, І.М. Радченко, І.В. Роберт, А.В. Соловова, О.В. Співаковського, К.В. Якушиної та багатьох інших науковців. У наукових дослідженнях значну увагу приділено розробці комплексу вимог до дидактичних електронних ресурсів. Зокрема, в роботах І.О. Анкудимової, М.І. Беляєва, С.Г. Григор'єва, В.В. Гриншкун, Г.А. Краснової, Г.П. Лаврентьєвої, А.В. Молокової, Н.В. Молоткової, О.В. Осіна, М.О. Свіряєвої, І.О. Смольникової, М.П. Шишкіної та ін. висвітлюються психолого-педагогічні, технічні, ергономічні та дидактичні вимоги до електронних ресурсів навчального призначення. Значна частина досліджень науковців, педагогів-практиків пов'язана з розробкою дидактичних засобів, які орієнтовані на використання з мультимедійними (інтерактивними) дошками. Так, в роботах М.А. Горюнової, Н.А. Кирилової, С.Є. Мулярчика, Т.В. Семенової, М.Н. Солоневичевої, М.П. Сухлоєва Н.В. Щербакової, висвітлюються рекомендації, прийоми та методи розробки дидактичних ресурсів, орієнтованих на використання з мультимедійними дошками.

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, поява і удосконалення інструментальних засобів підготовки електронних ресурсів для багатьох вчителів стали стимулом створення авторських дидактичних засобів, призначених для розв'язання конкретних педагогічних завдань на уроці. Для реалізації задумів вчитель отримав можливість скористатися значним спектром інструментальних засобів різної потужності, які дали змогу мінімізувати труднощі, пов'язані з програмуванням і зосередити увагу на пошуку методичних прийомів досягнення поставленої мети, на виборі контенту, продумуванні різних підходів до навчання школярів тощо. У цьому зв'язку виникає потреба у здійсненні огляду можливостей інструментальних засобів, призначених для самостійної розробки вчителем електронних ресурсів навчального призначення.

Формулювання цілей статті... Метою статті є здійснення огляду сучасних інструментальних засобів, призначених для створення дидактичних електронних ресурсів для школярів.

Виклад основного матеріалу дослідження... Під інструментальними засобами створення дидактичних електронних ресурсів розуміємо такі програмні системи, що призначені для рішення комплексу задач, пов'язаних зі створенням електронних ресурсів навчального призначення.

Інструментальні засоби розрізняють за різними основами. За широтою охоплення задач О.І. Башмаков виокремлює дві групи інструментальних засобів – локальні, які орієнтовані на реалізацію обмеженого кола робіт, і комплексні, призначені для рішення широкої сукупності взаємопов'язаних задач. Залежно від проблемної орієнтації автор розрізняє спеціалізовані інструментальні засоби, які пов'язані зі створенням додатків певного класу, і універсальні засоби, які дозволяють створювати продукти довільного змісту [1, с. 349]. До спеціалізованих